

En nytårsaften for hundrede år siden

Et bidrag til Thies Steenholdts historie

AF HANS VALD. GREGERSEN

Året 1848 har på en forunderlig måde prentet sig ind i vor hjemstavns historie. Skønt de to nationale strømninger i det gamle hertugdømme Slesvig allerede havde rørt på sig i de sidste to årtier forud for dette år, var det dog hovedsagelig i 1848, at det klare skel blev trukket mellem dansk og tysk her i landsdelen.

Den overvejende del af Rabsted sogn havde valgt forbindelsen med syden og var dermed blevet en af hjemmetyskhedens nordligste bastioner. Afgørende for dette forhold var nemlig den ansete stænderdeputerede Thies Hansen Steenholdt, der som sognefoged og gårdmand i Rabsted udøvede en stærk slesvigholstensk-præget indflydelse på bønderne i hele Slogs herred.

Da det slesvigholstenske oprør var blevet en kendsgerning sidst i marts 1848, sluttede han sig straks med begejstring til den provisoriske regering. Efter den danske sejr ved Bov den 9. april måtte han imidlertid skyndsomst fortrække til Holsten. Fra sit tilflugtssted Hoheland udtalte han den 31. maj på sit meget ubehjælpssomme tysk i et brev til amtmanden i Tønder: »Die Sache steht jetzt nachdem mann erfährt sehr mässig, so dass mann wenigsten in einer sehr trauriger Lage befinden. Das deutsche Militair sind aus den Städten Hadersleben und Apenrade, alle deutschgesinnte habe sich entfernt und eine sehr niederschlagende Stimmung hat dieses hervorgerufen. Gott gebe, das bald eine gewünschte Entschluss

erwarten werden konnte. Das dänische Flag hat die Apenrader aushängen müssen.«

Den preussiske intervention, hvis følge var blevet det danske nederlag ved Slesvig den 23. april, havde dog allerede gydt nyt mod i slesvigholstenerne, og snart sad Thies Steenholdt igen sikkert i Rabsted, idet den provisoriske regering havde magten under den våbenstilstand, der den 26. august var blevet sluttet mellem Danmark og Preussen.

Hjemme i Rabsted hørte sognefoged Thies Steenholdt, nu også medlem af den lovgivende forsamling for Slesvig-Holsten, til de hjemmetyskere, der ønskede at føre den hårde hånds politik overfor dem af deres landsmænd, der nægtede at adlyde den provisoriske regering eller som ved flugt unddrog sig indkaldelse til slesvigholstensk militærtjeneste. Et cirkulære af 4. dec. 1848 havde da også indskærpet sognefogederne at føre tilsyn »med omstreffende fordægtige og ikke med fornødne papirer forsynede fremmede personer, især når de kommer fra Jylland og Als, såsom med personer, der ombærer eller udbreder oprørske og landsforræderiske(!) proklamationer, adresser, bønsskrifter osv.«

Thies Steenholdt vidste, at gårdmand Marcus Nicolaisens søn fra Havsted var flygtet bort for at undgå indkaldelse, ja en tid havde han endda været i Ribe, altså i Jylland. Nu blev der tilmed fortalt ham, at »desertøren« var vendt hjem til forældrene, vel sagtens for at holde jul sammen med de gamle. Hvad der nu skete, er fortalt i et klageskrift, som otte mænd fra Havsted den 4. jan. 1849 tilstillede amtmanden i Tønder.

På selveste nytårsaften var fire Rabstedboere, nemlig Guldsmid Petersen, Rasmus Skræder, snedkersvenden Lorenz Holm og den hjemsendte soldat »Anes«, søn af Christian Slagter, kommet til Havsted. »Banden« var tilbørligt bevæbnet med skydevåben og sabler. Først havde de henvendt sig om støtte til byfoged David Bargum, en brav hjem-

metysker, der på den tid også var herredsfuldmegetig. Han har dog åbenbart ikke syntes om makkerskabet, for han nægtede at have noget med sagen at gøre.

På egen hånd begav de fire Rabstedboere sig nu til Marcus Nicolaisens gård, slog med stor ståhej på døren, og da den blev åbnet, styrtede de tre af disse »sobre subjekter« ind i huset og gennemrodede hver en krog, mens den fjerde holdt vagt foran døren. Da fuglen imidlertid forlængst var fløjet, truede de gårdens beboere med deres våben, fægtede som besatte i luften og hen over hovederne på gårdsfolkene for om muligt at afpresse en tilståelse om, hvor sønnen holdt sig skjult. Da det ikke lykkedes, forlod de gården og gentog nu »samme skandale« hos genboen smed Christian Thomsen. Smedekonen blev så forskrækket over »dette natlige overfald«, at hun længe efter mærkede følgerne af chok'et. »Dermed var felttoget dog ikke til ende; endnu måtte gårdmand Jes Christian Jessen og hyreinderste Jens Filschau finde sig i den samme rå behandling af den tapre skare. Her forlangte de brændevin, skønt man må antage, at de allerede forinden havde opildnet deres krigeriske mod ved hjælp af et tilstrækkeligt kvantum af denne elixir.«

Efter således med udpræget lune over for amtmanden at have redegjort for nytårsaftenens begivenheder, fortsætter de otte Havstedboere med et slet dulgt angreb på Thies Steenholdt. Det var dem en gåde, »hvorledes denne mand med en så lang og velsignelsesrig praksis bag sig, en mand, begavet med en klartseende forstand, som tilmed har været mangeårig stænderdeputeret, i hvilken tid han strålede som en førsterangs stjerne og erhvervede sig udødelig fortjeneste både i sit eget valgdistrikt og ud over det ganske land, en mand, der må have haft lejlighed til at samle sig kundskaber om love og blive kendt med retspraksis, det var dem i sandhed en gåde, hvorledes en sådan mand kun-

ne begå sligt et misgreb. Har denne mand virkelig ret til ved nattetide at overfalde en fredelig landsby med rå og ganske inkompetente mennesker, og er der givet ham magt til sådan uden videre at forstyrre husfreden? Hvis dette er tilfældet, er de jo hjemfaldne til et despoti, der minder om middelalderens barbariske tid.«

Amtmanden lod Havstedboernes klageskrift gå videre til Thies Steenholdt, der i sit svar hævdede, at det efter cirkulærets ordlyd var hans pligt som god slesvigholstensk sognefoged at gribe ind. Derimod kunne der være god grund til at klage over byfoged David Bargum, som ikke havde gjort sin pligt.

»Omstændighederne er for øjeblikket sådanne, at alle øvrighedens befalinger må adlydes til punkt og prikke, såfremt vi ikke skal være prisgivet anarkiet.« Derfor håber han at få amtmandens fulde støtte. »Den

strengest mulige fremgangsmåde er den rigtige i sådanne tilfælde for at fremme en bedre stemning. Jeg har desværre ofte Landsforsamlingen måttet høre, at vi i de nordlige Slesvig ikke gør vort for at bevare Slesvigs forening med Holsten, idet de unge som desertører vender sig til Danmark. Stemningen ville blive en ganske anden, hvis det kunne gøres muligt, at det militærpligtige mandskab ville indfinde sig i vor armé, thi hvor børnene er, har de gamle deres sympatier.«

Her gik Thies Steenholdt nu fuldstændig ram forbi. Udviklingen siden da har til fulde vist, at forsøg på undertrykkelse af den danske nationalitet i Nordslesvig har været en forgæves kamp imod de tusind år.

KILDER: L.A. Tønder amtsarkiv. Journalsager 1848 og 1849, rubrik 5.

Årsoptegnelser af Anders Sandemand (Petersen) i Ørsted

VED H. LAUSTEN-THOMSEN

1 Skp. rug koster 10 a 11 sk. En Sk. byg 9 a 10 sk. — baaget 9 sk. og Haure 6 sk.

Hvad M[enne]skens tilstand angaaer, da er den slet syndig og ond, hvor for Guds straf end nu og saa vedvarer, bade i blandt Mennisker med Sygdom, særdeles Sprinkel¹⁾ hvoraf mange bortdøde, Men end og saa bland Qvæget, som end nu af fæe Sygdommen bortstyrter mængstedes i landet. I dette aar gik ieg 18 gange til exerciering ved Stepping kierke og d. 23. Maj til kong. Mønstring paa Starup Hæte, da ieg laae i *Quarteer* i *Wandling* i 6 dage ved *Lauritz Jepsen*.

Denne Sommer var ret ynskelig med temmelig veyre, Høebierningen var ikkun tem-

melig, men af Rug fik vi overflødig, vi aulede 34 traas Rug, Haur, Byg og Baaget blev smaa for tørheds skyld.

Samme aar bygtes vor Byes Skoelehuus som kostede i reede Penger 25 rdl. 32 sk. foruden ald kiørsel, Haand arbejds og tekels som vi af byen *concurerede* efter Mandspart, da et liedet landbohl gav liege saa meget som en gaard, vi var 37 Naune der om. D. 1. *octobr* blev det af Hr. *Thyge Lorentzen* indviet, hvis Text toges af Davids 34. Psalme 12. Vers.

I efteraaret blev kornet dyrere saa at 1 Skp. Rug koster 11 sk. En Skp. byg 11 a 12 sk. En Skp. Haur 7 a 8 sk.

Fæe Sygdommen vedvarer endnu Mængstedes. D. 2. *Nov.* blev *Bruhn* indsatt til Ting skriver.

1) Sprinkel = Tyfus.